

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Muuta järjestää

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry kiittää hallitusta siitä, että jo pitkään odotettua terapiatakuuta ollaan toteuttamassa. Kuten hallituksen esityksessäkin monessa kohtaa todetaan, lasten ja nuorten mielenterveys on monilla mittareilla heikentynyt jo pidemmän ajan, ja tilanne vaikeutui erityisesti koronapandemian vuoksi. Kouluterveyskyselyn mukaan lähes joka viides ammatillinen opiskelija on kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Tässä tilanteessa on erittäin tärkeää, että psykososiaalisen hoidon aloittamisen aloitusmääräaika tiukennetaan. Haluamme kuitenkin painottaa, että nuorten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista rajata terapiatakuuta alle 23-vuotiaille, jolloin merkittävä osa nuorista ja siten myös ammatillisista opiskelijoista jää välttämättömän tuen ulkopuolelle. Esimerkiksi Kelan toteuttamasta tutkimuksesta käy ilmi, että "mielenterveysoireita kokevilla toisen asteen opiskelijoilla oli enemmän poissaoloja kuin muilla toisen asteen opiskelijoilla. Poissaolot taas voivat heikentää opintomenestystä ja siten vaikuttaa nuoren tulevaisuudennäkymiin". Esitämmekin, että terapiatakuu tulisi nuorisolain (1285/2016, 3 §) kanssa linjassa ulottaa koskemaan myös alle 29-vuotiaita. Näin voidaan turvata ammatillisten opiskelijoiden opintoihin sitoutumista sekä myönteisiä tulevaisuudennäkymiä. Lisäksi haluamme korostaa, että nuorten mielenterveyspalveluissa on ollut jo pitkään aliresursointia. Kouluterveyskyselystä käy ilmi, että jopa 23% ammatillisista opiskelijoista ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin kuraattorilta lukuvuoden aikana, vaikka olisi sitä tarvinnut. Terapiatakuun toteuttaminen edellyttää myös toimenpiteitä, joiden avulla nuorten mielenterveyspalveluiden resurssipula voidaan ratkaista.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAKKI ry esittää aiemmin mainitun mukaisesti, että nuorisolain ikämääritelmän mukaisesti terapiatakuun alaiseen lyhytpsykoterapiaan tai psykoterapioista johdettuun määrämuotoiseen ja aikarajoitteiseen psykososiaaliseen hoitoon olisivat oikeutettuja alle 29-vuotiaat nuoret. Emme näe johdonmukaisena ja yhdenvertaisena sitä, että merkittävä osa nuorten ikäluokasta rajataan terapiatakuun ulkopuolelle. Haluamme nostaa esille, että mielenterveys on myös työelämäkysymys: Nuorten työkyvyttömyyseläköityminen on kasvussa ja keskeinen syy on mielenterveysongelmissa. Ammatillisen koulutuksen ikäjakauma on laaja ja sen piirissä on runsaasti nuoria aikuisia. Tilastokeskuksen mukaan ammatillinen tutkinto suoritetaan keskimäärin 29-vuotiaana. Haluammekin korostaa, että laajentamalla terapiatakuu koskemaan alle 29-vuotiaita nuoria tuetaan myös suomalaisen yhteiskunnan rakenteita, sillä monet näistä opiskelijoista siirtyvät tutkinnon suorittamisen jälkeen työelämään - toivon mukaan työkykyisinä.]

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAKKI ry esittää, että myös terveydenhuoltolain 53 §:n kirjausta muutettaisiin koskemaan alle 29-vuotiaita nuoria tämän lausunnon aiemman kannan mukaisesti. Yhdymme SYL:n näkemykseen, että "28 vuorokauden (tai 4 viikon) määräaikaa tulisi vähintäänkin selvittää myöhemmin mahdollisesti tiukennettavaksi esimerkiksi 14 vuorokauteen, kun terapiatakuun toteutumista arvioidaan sen voimaantumisen jälkeen ja mikäli psykososiaalisia hoitoja tarjoavien terveydenhuollon ammattilaisten saatavuus sen mahdollistaa".]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAKKI ry esittää lausunnon aiemman ikärajausta koskevan kannan mukaisesti, että kirjausta muutetaan muotoon "Lisäksi lapsille ja alle 29-vuotiaille nuorille on sosiaalihuollon mielenterveystyön palveluna järjestettävä psykososiaalista tukea, jossa käytetään psykoterapioista johdettuja määrämuotoisia ja aikarajoitteisia psykososiaalisia työmenetelmiä".]

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAKKI ry esittää lausunnon aiemman ikärajausta koskevan kannan mukaisesti, että kirjausta muutetaan muotoon "Edellä 25 a §:n 2 momentissa tarkoitettua lasten ja alle 29-vuotiaiden nuorten mielenterveystyön palvelua koskeva päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään kuukauden kuluessa asian vireille tulosta ja muu päätös viimeistään 3 kuukauden kuluessa vireille tulosta".]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

Ei

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

Hyvinvointialueiden yhteistyön kannalta olisi tärkeää huomioida eri alueiden tarpeet ja toisaalta resurssit, mikä voi osaltaan vaikuttaa menetelmien käyttöön oton onnistumiseen - unohtamatta

kuitenkaan yhdenvertaisuutta. Lisäksi olisi hyödyllistä arvioida, miten "sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa yhteensovittava kokonaisuus" voidaan käytännössä saavuttaa. Selkeät ohjeet ja konkreettiset toimenpiteet voisivat helpottaa yhteistyösopimusten laadintaa ja toteutusta.

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

-

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

-

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

-

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiireettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusääntelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

SAKKI ry ennakoii, että hoitotakuun palauttaminen v. 2022 tasolle voi mahdollisesti vaikuttaa hoitopolun kokonaisuuteen. Mikäli nuori tarvitsee myös esim. yleislääkärin palveluja, se voi vaikuttaa palveluiden saatavuuteen. Eri palveluiden ja hoitojen enimmäisaikojen ei tule heikentää toistensa tehokkuutta, mikä voisi pahimmillaan pidentää nuoren oikea-aikaista tuen saantia.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Hallituksen esitys terapiatakuusta on merkittävä ja tarpeellinen askel kohti lasten sekä nuorten mielenterveyden tukemista. SAKKI ry painottaa omassa lausunnossaan erityisesti ikärajan laajentamista 29-vuoteen. Muutoin terapiatakuun toteutuksessa tulee kiinnittää huomiota erityisesti resurssien varmistamiseen, seurannan ja arvioinnin tehostamiseen, yhteistyön ja yhteensovittamisen parantamiseen sekä tietoisuuden lisäämiseen. Kriittiset kohdat koskevat resurssipulaa, hoitoon pääsyn viiveitä erityisesti uudistuksen alkuvaiheessa, palvelujen yhdenvertaisuutta eri hyvinvointialueilla ja lainsäädännön monimutkaisuutta. Näiden näkökulmien huomioiminen on olennaista, jotta uudistus voi onnistua tavoitteissaan ja tarjota laadukkaita sekä oikea-aikaisia mielenterveyspalveluja kaikille lapsille ja nuorille.

Siponmaa Sara
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry